

تأثیر ویروس کرونا بر جرائم سازمان یافته در حقوق بین الملل با تأکید بر نشر اکاذیب و اخبار جعلی

ماندانا مقصدلونژاد^۱

چکیده

ظهور نوع جدیدی از گونه ویروس کرونا، موسوم به کووید-۱۹، به یک همه‌گیری تبدیل شده که بهداشت و سلامت عمومی در سراسر جهان را تحت تأثیر قرار داده و شرایط ناهنجاری را در زندگی روزمره مردم در قالب رونق دادن به جرائم سازمان یافته به وجود آورده است که از جمله این جرائم می‌توان به نشر اکاذیب و اخبار جعلی اشاره نمود. مقاله حاضر درصدد بررسی تأثیر کرونا بر جرائم سازمان یافته در حقوق بین الملل با تأکید بر نشر اکاذیب و اخبار جعلی است. از این منظر، مقاله حاضر پس از بسط فضای مفهومی موضوع، به بررسی تأثیر کرونا خواهد پرداخت. مطابق با مستندات موضوعی ارائه شده، روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای می‌باشد. یافته‌ها نشان می‌دهند که اولاً، به نظر می‌رسد که جابجایی جرائم سازمان یافته از فضای حقیقی به فضای مجازی مهمترین تأثیر کرونا بر صحنه جرائم سازمان یافته در حقوق بین الملل تلقی می‌شود و ثانیاً، ویروس کرونا سبب کاهش نوع جرائم در فضای حقیقی و افزایش جرائم در فضای مجازی از جمله نشر اکاذیب و اخبار جعلی شده است.

واژگان کلیدی: جرائم سازمان یافته، حقوق بین الملل، کووید-۱۹، نشر اکاذیب، اخبار جعلی

^۱ دانشجوی دکتری حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین المللی کیش mandana.m44@yahoo.com

مقدمه

امروزه نظام بین‌الملل از یکسو سبب تحولات و ظهور مفاهیم ارزشی در پرتو اندیشه‌های بشر دوستانه شده و از سوی دیگر آثار وضعی پیشرفت‌های علوم و فنون و صنایع و تکنولوژی که ارتباطات را تسهیل نموده، عرصه‌های تازه‌ای با ابعاد گوناگون گشوده و آرمان‌ها و خواسته‌های مشترکی برای مردمان سراسر جهان پدید آورده است. اما علیرغم این پیشرفت‌ها و ترقی‌ها باز جامعه بین‌الملل با تهدیدات متعدد فردی و جمعی مواجه می‌باشد و نتوانسته است بحران‌های متعدد و تهدیدات فراوان را حل و فصل نماید بلکه بیشتر شاهد پیچیده‌تر شدن بحران‌ها و تهدیدات شده است. لذا می‌توان بیان داشت که یکی از تهدیدات جامعه بین‌المللی، جرائم سازمان یافته می‌باشد که پیشرفت بشر در ابعاد مختلف این نوع از جرائم را پیچیده‌تر و سازمان یافته‌تر نموده است از این‌رو جرائم سازمان یافته، بعنوان یکی از مهمترین معضلات شناخته شده قرن بیست و یکم، سیاست‌های پیشگیری از جرم را در سرتاسر دنیا دچار بحران نموده است چراکه ارتکاب این جرائم متضمن آثار سوء فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی غیرقابل جبران در سطوح ملی و بین‌المللی می‌باشد. برای نخستین بار جامعه‌شناس آمریکایی اروین ساتراند، در سال ۱۹۴۶ از مفهوم جرائم یقه سفیدان (بعنوان یکی از انواع جرائم سازمان یافته) که «توسط اشخاص صاحب مقام و دارای منزلت در زمینه شغلی رخ می‌دهند» یاد کرد. پس از آن تعاریف متعددی از سوی صاحب‌نظران مطرح شد که دایره مفهومی و مصداقی آن را توسعه داده است. از جمله گفته شده است که «هر جرمی که بوسیله دو یا چند نفر که از موقعیت سازمانی با سطحی از مدیریت برخوردار بوده و روش‌های خاصی از فعالیت را بکار می‌گیرند که در آن هدف نهایی سازمان، فعالیت اقتصادی می‌باشد، جرم سازمان یافته است (سلیمی، ۱۳۸۲: ۳۳). این نوع از جرائم اخیرا و تحت تأثیر شیوع ویروس کرونا به شدت افزایش یافته و جامعه بین‌المللی و حتی دولت‌ها را با چالش‌های فراوانی روبرو نموده‌اند که از جمله آنها می‌توان به نظر اکاذیب و اخبار جعلی اشاره نمود موضوعی که این مقاله تلاش دارد به آن بپردازد. بطور کلی مروری بر پژوهش‌ها و مطالعات انجام شده مرتبط با موضوع حاضر نشان می‌دهد که کارهای انجام شده در این زمینه از جنبه‌های مختلفی به موضوع کرونا و تأثیرات مختلف آن توجه داشته‌اند.

در کتابی با عنوان «ابعاد حقوقی، سیاسی و امنیتی بحران کرونا در جهان و ایران» که توسط ابراهیم عباسی به نگارش درآمده است. موضوعاتی از جمله: ابعاد حقوق بشری کووید-۱۹، فرصت‌ها و تهدیدات سیاسی پس از کرونا در ایران، چالش‌های حقوقی تأثیر کرونا، کرونا و تقویت فردگرایی یا ارتقای معنویت، درس‌های کرونا در ایران با تأکید بر نقش رسانه‌ها، شهروند و ویروس کرونا، بحران کرونا و پرسش از آینده بشر و مواجهه احتمالی با چالش‌های امنیتی دوران پساکرونا از مطالب بررسی می‌شود.

حوزه و دانشگاه (۱۳۹۹) در کتابی با عنوان: «بحران کرونا و مسئولیت حقوقی و اخلاقی مربوط به رعایت سلامت همگانی» ضمن بررسی بحث کرونا و تأثیرات متعدد آن مباحثی از جمله مسئولیت مدنی، مسئولیت حقوقی، مبانی فقهی مسئولیت کیفری، چالش‌های سیاست جنایی، ضمان ناشی از انتقال کرونا و غیره را مورد بررسی قرار می‌دهد. منظور رادمنش (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان: «بررسی تأثیر کرونا بر جرائم سایبری» از این پژوهش حاضر درصدد بررسی تأثیر کرونا بر جرائم سایبری است. از این منظر پس از بسط فضای مفهومی موضوع، به بررسی تأثیر کرونا خواهد پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که ویروس کرونا سبب کاهش نوع جرائم در فضای حقیقی و افزایش جرائم در فضای مجازی و سایبری شده است. بررسی پیشینه‌های پژوهش نشان می‌دهد که اولاً، تأثیر بحران کرونا بر افزایش اخبار جعلی و نشر اکاذیب موضوعی است که تقریباً فاقد پیشینه می‌باشد و عمده مطالب در این زمینه تحلیل‌هایی است که در سایت‌های مختلف می‌باشد و این موضوع ناشی از نو و جدید بودن بحران کرونا می‌باشد ثانیاً، عمده پژوهش‌های بررسی شده در فوق، بیشتر به جنبه جرائم سازمان یافته در قالب جرائم اقتصادی و قاچاق کالا تأکید دارند و کمتر به حوزه اخبار جعلی و نشر اکاذیب توجه دارند.

۱- جرائم سازمان یافته و دلایل گسترش آنها

جنایات سازمان یافته فراملی یکی از تهدیدهای مهم قرن بیست و یکم به شمار می‌روند. باتوجه به توسعه اقتصادی جهانی و بین‌المللی شدن ارتباطات و فناوری‌ها، جنایات سازمان یافته نیز جنبه فراملی به خود گرفته‌اند و در آن سوی مرزها به دنبال دستیابی به اهداف غیرمجاز خویش می‌باشند. گروه‌های جنایی سازمان یافته بسیاری از اصول و مقررات حقوق بین‌الملل را نقض کرده و قاچاقچیان بین‌المللی با عبور از کشوری به کشور دیگر، نقض حاکمیت کشورها و قوانین مرزی آنها، در نظم داخلی و امنیت ملی کشورها اخلال ایجاد کرده و مرتکب سرقت، قتل‌های قراردادی و جنایات دیگر می‌شوند. در واقع، جنایات سازمان یافته فراملی نه تنها جامعه جهانی را مورد هدف قرار داده‌اند بلکه به نوعی در امور داخلی کشورها، مداخله می‌کنند. قلمرو این نوع جنایات، همه کشورها اعم از کشورهای پیشرفته و صنعتی و یا کشورهای کمتر توسعه یافته را در بر می‌گیرد و حاکمیت کشورها در اثر عبور باندهای بین‌المللی قاچاق، از کشوری به کشور دیگر تهدید می‌شود. ثروت‌هایی که توسط گروه‌های جنایی سازمان یافته به دست می‌آید، از طریق فعالیت‌های تجاری به ظاهر مشروع تطهیر می‌شوند. رقبای بزهکار سعی می‌کنند به هر وسیله‌ای یکدیگر را از گردونه رقابت خارج کنند. استراتژی فعالیت تجاری این گروه‌ها، شامل به فساد کشیدن مقامات دولتی و غیردولتی می‌باشد.

گروه‌های جنایی سازمان‌یافته درآمدهای نامشروع خود را از هر منبع غیرقانونی همچون قاچاق مواد مخدر، قاچاق تسلیحات، قاچاق مهاجران، قاچاق زنان و کودکان، قاچاق ارز به دست می‌آورند. هدف گروه‌های جنایی سازمان‌یافته این است که با توسل به هر وسیله غیرقانونی، تا حد ممکن منافع سرشاری را کسب کنند. معضلات جنایات سازمان‌یافته و باندهای بزهکار، دیگر تنها به یک کشور محدود نمی‌شود بلکه امروزه همه بر این باورند که شبکه باندهای بزهکار به فعالیت خود در فراسوی مرزها نیز ادامه می‌دهند، این گروه‌ها با استفاده از پول و قدرت و نفوذی که دارند دامنه فعالیت‌های جنایی خود را مرتباً گسترده‌تر می‌کنند. خطرات جدی این جنایات نسبت به جامعه بین‌المللی و آثار مخربی که بر جوامع مختلف برجای می‌گذارند، از یکسو و احساس نیاز دولت‌ها به مبارزه با جنایات سازمان‌یافته فراملی و لزوم پیشگیری از این جنایات و سرانجام سرکوب آن از سوی دیگر، موجب گردید تا معاهدات دوجانبه و چندجانبه و کنوانسیون‌های منطقه‌ای مختلفی برای مبارزه با این نوع جنایت تصویب گردد، اما با توجه به عدم کفایت آنها، جامعه بین‌المللی درصدد برآمد تا با وضع و تصویب یک کنوانسیون به مبارزه‌ای همه‌جانبه و بین‌المللی با این جنایات اقدام کند و تمامی دول عضو را در این امر به یاری بطلبد، زیرا مبارزه با جرائم بین‌المللی، مستلزم همکاری بین‌المللی می‌باشد. از این‌رو در تعریف جرائم سازمان‌یافته می‌توان بیان داشت که از جمله مهمترین خطرهایی که جامعه جهانی را در آستانه هزاره سوم بطور جدی تهدید می‌کند «جرم سازمان‌یافته» است. این عنوان در علم جرم‌شناسی شامل فعالیت‌های مجرمانه شدید توسط گروه‌های مجرمانه‌ای می‌شود که با داشتن تشکیلات منسجم و پیچیده و با ویژگی‌های خاص برای کسب منافع مالی یا قدرت مرتکب جرم می‌شود (هاشمی، ۱۳۹۰: ۱۲).

در ضمن تعریف اینترپل از جرائم سازمان‌یافته بنحو زیر است: «جرم سازمان‌یافته مربوط به گروهی است که دارای ساختاری یکپارچه و متحد است و هدف اساسی آن بدست آوردن پول از طریق فعالیت غیرقانونی است و غالباً با ایجاد ترس و فساد ادامه حیات می‌دهد». به این معنی جرم سازمان‌یافته عبارت است از فعالیت‌های غیرقانونی و هماهنگ گروهی منسجم از اشخاص که با تئانی یکدیگر و برای تحصیل منافع مادی و قدرت به ارتکاب مستمر اعمال مجرمانه شدید می‌پردازند و برای رسیدن به هدف از هر نوع ابزار مجرمانه‌ای استفاده می‌کنند (سیون و ادوارد، ۱۳۸۰: ۱۵-۱۷). با توجه به تعاریف متعدد ارائه شده می‌توان تعریف زیر را که در برگیرنده تمامی عناصر ذکر شده در تعریف جرائم سازمان‌یافته است را بعنوان تعریف نهایی و معیار قرار

دهیم:

«جرم سازمان یافته عبارتست از فعالیت‌های غیرقانونی و هماهنگ گروهی منسجم از اشخاص که با تبانی با هم برای تحصیل منافع مادی و قدرت، به ارتکاب اعمال مستمر مجرمانه شدید می‌پردازند و برای رسیدن به هدف از هر نوع ابزار مجرمانه نیز استفاده می‌کنند (شمس ناتری، ۱۳۸۰: ۲۵-۱۳).

۱-۱- ارتکاب جرائم به صورت گروهی

برطبق اصول روانشناسی ثابت شده است، ارتکاب جرائم بصورت گروهی، برای اشخاص ساده‌تر است زیرا که مرتکب، افرادی را مانند خود می‌یابد که جرم را مرتکب می‌شوند و دیگر اینکه ارتکاب جرم بصورت گروهی باعث می‌شود نقش مرتکب در هنگام تعقیب و محاکمه کم‌رنگ‌تر شود و سوم ارتکاب جرم بصورت گروهی باعث می‌شود که رسیدن به هدف محتمل‌تر و ساده‌تر باشد چون کار بین چند نفر تقسیم‌بندی می‌شود، دیگر آنکه ارتکاب جرم بصورت گروهی باعث می‌شود که خطر دستگیری و توقیف و محاکمه و مجازات کمتر از هنگامی باشد که فرد به صورت تنها اقدام به جرم می‌کند و دیگر اینکه چون این دسته از جرائم منافع مالی بیشتری نسبت به جرائم غیر گروهی و غیرسازمان یافته برخوردارند لذا افراد مجرم بهتر و سریعتر جذب گروه‌های مجرمانه سازمان یافته می‌شوند.

۱۱

۱-۲- عدم وجود توازن بین امکانات بازدارنده و امکانات سازمان‌های مجرمانه

در بسیاری از کشورها برای موفقیت در زمینه مبارزه با جرائم سازمان یافته، نیروهای پلیس و حکومتی باید از امکانات خاص و متعددی برخوردار باشند (امکانات فنی و علمی) ولی متأسفانه فاقد چنین امکاناتی هستند و گروه‌های مجرمانه از لحاظ گریز از دست قانون بسیار جلوتر از تعقیب کنندگان‌شان هستند.

۱-۳- گسترده شدن موضوعات مجرمانه

در گذشته اگر بواسطه عدم وجود تکنولوژی‌های موجود در زمان فعلی جرائم بصورت سنتی صورت می‌گرفت ولی اکنون بواسطه توسعه ارتباطات الکترونیکی بسیاری از جرائم می‌تواند در فضای مجازی صورت بگیرد مثلاً اگر در گذشته سرقت فقط بصورت حقیقی و مادی و عینی صورت می‌گرفت، اکنون می‌توان با هک نمودن سایت یک موسسه مالی به اطلاعات حساب‌های موجود در آن دست یافت و مبالغ موجود در حساب افراد دیگر را وارد حساب خود نمود.

۴-۱- بالاتر بودن منافع مالی جرائم سازمان یافته نسبت به جرائم سنتی

همانگونه که گفته شد میزان درآمد و منافع مالی جرائم سازمان یافته نسبت به جرائم سنتی بسیار بیشتر است لذا افراد مجرم بیشتری جذب این گروه‌ها می‌شوند، در نتیجه این نوع جرائم و گروه‌ها بیشتر و بیشتر رشد می‌کنند.

۵-۱- وجود خلأهای قانونی در مورد جرائم جدید

در بسیاری از کشورها، خصوصاً کشورهایی که از سیستم قانونگذاری نوشته برخوردارند برای بسیاری از جرائم جدید، قوانین بازدارنده‌ای وضع نشده لذا مجرمین در پرتو این خلأهای قانونی اقدام به ارتکاب جرائم می‌نمایند (هاشمی و باباپور، ۱۳۹۰: ۳۳-۲۸).

۲- بررسی تأثیر کرونا بر جرائم سازمان یافته در حقوق بین‌المللی

با وجود اینکه بازارهای جهانی تاکنون چند فقره بحران را از سرگذرانده‌اند؛ اما بحران کنونی (کرونا) از منظر پیچیدگی و شدت تأثیرگذاری با رویدادهای پیشین قابل مقایسه نیست. نتایج پژوهش‌ها حاکی از این است که همه‌گیری کرونا همه شئون زندگی مردم را تحت تأثیر قرار داده و حتی موضوع جرم و جنایت و رفتار گروه‌های تبهکاری و قاچاقچیان و ترانزیت مواد مخدر (عرضه خرد و کلان) طی این مدت تحت تأثیر قرار گرفته است؛ در این میان کرونا در موضوع جرائم سازمان یافته و حوزه مواد مخدر نیز تأثیرگذار بوده است. به تازگی در سپتامبر ۲۰۱۹، هیأت نظارت بر آمادگی جهانی، صریحاً گفته است: «تهدیدی کاملاً واقعی وجود دارد بیماری‌ای تنفسی که بسیار همه‌گیر، سریع و کشنده است و سبب کشته شدن ۵۰ تا ۸۰ میلیون نفر می‌شود و تقریباً ۵ درصد از اقتصاد جهان را از بین می‌برد. همه‌گیری جهانی در این مقیاس فاجعه‌بار خواهد بود و ویرانی گسترده، بی‌ثباتی و ناامنی به بار می‌آورد. و جهان برای اینگونه حوادث به هیچ وجه آماده نیست» (GRADOŃ, 2020: 136).

طبق پژوهش سازمان بین‌المللی پناهندگان، قرنطینه سراسری، بسته شدن مرزها و رکود اقتصادی ناشی از وضع اضطراری در بهداشت عمومی باعث می‌شود خطر اعمال خشونت خانگی علیه زنان و دختران آواره به دست همسرانشان و همچنین خطر دعوا و خشونت‌های جنسی، قاچاق انسان و ازدواج زودهنگام و اجباری افزایش یابد (Nicolas & Tilley, 2020:2-9).

این پژوهشگران هشدار دادند با آنکه برخی از آسیب‌پذیرترین جوامع در جهان توانسته‌اند تاکنون جلوی سخت‌ترین مرحله بحران کرونا را بگیرند، اما این وضع در حال تغییر است، زیرا آهنگ ابتلا به این بیماری در

کشورهای کم درآمد با بیشترین سرعت در حال افزایش است. بیش از ۷۹ میلیون پناهنده، پناهجو و آواره داخلی در سراسر جهان وجود دارد که حدود یک‌درصد جمعیت جهان را تشکیل می‌دهد بحران بی‌سابقه‌ای که در پی شیوع بیماری کووید-۱۹ در جهان ایجاد شده، تمام جنبه‌های زندگی اجتماعی را متأثر کرده است و به نظر می‌رسد که مسیرها و مختصات مهاجرت متعارف و غیرمتعارف را نیز تحت تأثیر قرار دهد. قاچاق مهاجران و قاچاق انسان نیز به شیوه‌های مختلف از این بحران تأثیر می‌پذیرند. این پدیده‌های مجرمانه همواره از عوامل متعددی متأثر می‌شوند: عواملی از قبیل تحولات سیاسی و امنیتی در سطح بین‌المللی، محرک‌های اقتصادی-اجتماعی کلان و قابلیت‌های دستگاه‌های انتظامی کشورها که همگی در پی همه‌گیری جهانی بیماری کووید-۱۹ متحول شده‌اند. همانطور که آثار کووید-۱۹ و اقدامات دولت‌ها برای مهار آن متفاوت بوده است، به نظر می‌رسد که تأثیر این اقدامات و محدودیت‌ها بر قاچاق مهاجران و تجارت انسان نیز در کشورها و مناطق مختلف جهان جلوه‌های گوناگونی داشته باشد (Nicolas & Tilley, 2020:2-9).

همچنین، در مدت شیوع کرونا در برخی از خشن‌ترین ملت‌های جهان، شاهد افت قابل توجه جرائم خشونت‌آمیز بوده‌ایم، برای مثال شهرهای شیکاگو، لس‌آنجلس و نیویورک کاهش شدیدی در زمینه سرقت و زنا‌ی به‌عنف را تجربه کرده‌اند. همچنین شمار قتل‌ها در سالوادور که معمولاً یکی از خطرناک‌ترین کشورهای جهان است، از ۱۱۴ مورد در ماه فوریه به ۶۵ مورد در ماه مارس رسیده و آفریقای جنوبی که پایتخت جرم و جنایت آفریقا به حساب می‌آید؛ در چند هفته نخست قرنطینه ۹۴ قتل را به ثبت رساند که در مقایسه با ۳۲۶ مورد در مدت مشابه سال قبل، بسیار کمتر است (Mitchell & Blumstein, 2020: 516-520).

دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد اخیراً نتایج پژوهشی را منتشر و سناریوهای مختلف را درباره نحوه تأثیرپذیری قاچاق مهاجران و قاچاق انسان در مسیرهای مهاجرت مختلط به سوی دو مقصد مهم (یعنی آمریکای شمالی و اروپا) تحلیل کرده است. این گزارش پژوهشی با نظر به محرک‌های مشاهده شده در سایر بحران‌های اقتصادی از قبیل بحران مالی سال ۲۰۰۸ سعی کرده است تأثیر میان‌مدت و بلندمدت رکود ناشی از کووید-۱۹ را بر قاچاق مهاجران و قاچاق انسان ارزیابی کند. گزارش مزبور همچنین داده‌ها و الگوهای موجود در جریان قرنطینه و محدودیت‌های اعمال شده را مرور کرده است تا بتواند نوسانات احتمالی در روند قاچاق مهاجران و موارد فرامرزی قاچاق انسان را در آینده نزدیک ارزیابی کند (Nicolas & Tilley, 2020: 2-9).

در کوتاه مدت، جدیدترین داده‌ها از سه مسیری که از مدیترانه عبور می‌کنند، حاکی از آن است که با وجود مقررات قرنطینه اعمال شده در ترکیه، شمال آفریقا و اروپا و همچنین با وجود آثار اقتصادی و محدودیت

تردد، جریان‌های قاچاق مهاجران همچنان فعال هستند. در ماه‌های نخست سال ۲۰۲۰ ورود مهاجران از شمال آفریقا به ایتالیا و از مراکش به اسپانیا شاهد هیچ کاهشی نبوده است. به نظر می‌رسد جریان قاچاق از مسیر شرق مدیترانه شاهد کاهش بوده است که می‌توان آن را بیشتر ناشی از اقدامات معطوف به کنترل مهاجرت از مبدأ دانست. در مسیرهای مدیترانه‌ای مهاجران و پناهندگان همواره با چالش‌ها و نیازهای مختلف از قبیل ضرورت فرار از مخاصمه، فقر و نقض حقوق بشر، عبور از مسیرهای دریایی خطرناک و نبود عملیات جستجو و نجات در دریا مواجه بوده‌اند و حالا خطر انتقال کووید-۱۹ در جریان مهاجرت نیز به این چالش‌ها افزوده شده است. جامعه بین‌المللی باید به شرایط زندگی این مهاجران و پناهندگان اهتمام و توجه ویژه داشته باشد (Nicolas & Tilley, 2020: 2-9).

در سایر نقاط دنیا نیز آثار اقتصادی میان‌مدت و بلندمدت ناشی از اعمال قرنطینه و سایر محدودیت‌ها برای کاهش شیوع کووید-۱۹ می‌تواند بر جریان قاچاق مهاجران و قاچاق انسان تأثیر بگذارد. در گذشته کشورهایی که بطور ویژه از بیکاری طولانی‌مدت آسیب دیدند، به میزبانی جدید در جریان قاچاق مهاجران و قاچاق انسان به سمت کشورهای ثروتمندتر تبدیل شده‌اند. بطور خلاصه بر مبنای تحلیل شرایط دشوار اقتصادی و آثار آن بر قاچاق انسان می‌توان انتظار داشت که عدم تقارن در ترمیم آسیب‌های ایجاد شده ناشی از بحران اقتصادی در سطح جهان، افراد نیازمند را بیشتر در معرض خطر قاچاق انسان قرار می‌دهد. همزمان شدن بحران اقتصادی و محدودیت‌های تردد می‌تواند این شرایط را حتی پیچیده‌تر و دشوارتر هم کند. در مطالعه تأثیر محدودیت سفر و تردد و فعالیت اقتصادی ناشی از کووید-۱۹ بر قاچاق انسان و مهاجران باید به تأثیرات بالقوه شدید این پدیده بر استیفای حقوق انسانی قربانیان نیز توجه کرد. این تأثیرات شدید را می‌توان با سرمایه‌گذاری در ایجاد اشتغال و بهبود شرایط اقتصادی، هم در کشورهای توسعه یافته و هم در کشورهای در حال توسعه کاهش داد. این واقعیت که تأمین مسیرهای مهاجرتی ایمن و متعارف برای مهاجران و پناهندگان می‌تواند آثار کووید-۱۹ بر جرم، خشونت، بهره‌کشی و قاچاق انسان را خنثی کند، یکی از عناصر کلیدی در برنامه‌های ترمیم اقتصادی و اجتماعی در گذار از بحران کووید-۱۹ است (Turshen, M, David, 2020: 18).

۱۴

۳- جرائم سازمان یافته کرونایی

بحران‌ها و فجایع اجتماعی از جمله پاندمی‌ها نه تنها اشکال جدیدی از نقض قانون را القا می‌کنند، بلکه باعث احیای مجدد و تغییر معنای قبلی می‌شود. حداقل «برای لحظه‌ای ممکن است دنیا وارونه شود چراکه روایات اصلی پاندمی فرصتی برای توجیه فراهم می‌آورد، بعنوان مثال تکنیک‌هایی مثل «انکارسازی» و یا «طلب

وظیفه‌شناسی بیشتر» را خنثی می‌کند. همچنین ممکن است فرصت‌هایی برای افراد فراهم آورد تا روایات جدیدی از خود، جوامع و تشکیلات خود بسازند. در طول تاریخ، بعنوان مثال، مجرمان تنازع را فرصتی مغتنم شمرده‌اند تا موقعیت اجتماعی خود را اصلاح و تغییر دهند، بنابراین بینش در مورد این تغییرات در دورنمای جرائم ارائه شده توسط روانشناسی اپیدمی شامل این است که چگونه پاندمی‌های پزشکی می‌توانند به دنبال پاندمی‌هایی مانند ترس، وحشت، سوءظن و عدم اطمینان به وجود بیایند، و اینکه چگونه این امر در اوایل پاندمی بیماری متمرکز شوند. به گفته استرانگ: روانشناسی اپیدمی «فقط زمانی می‌تواند به بالندگی برسد که روال‌ها و مفروضات جدیدی که مستقیماً با اپیدمی سروکار دارند کاملاً ثابت شده باشند». بینش‌های ارائه شده توسط جرم‌شناسی روایی شامل درک اساسی از چگونگی تأثیرگذاری قوانین مندرج در قانون‌شکنی است، در غیر اینصورت، نحوه درک و مجازات این جرائم، و اینکه آیا آنها حتی «جرم» محسوب می‌شوند، بعدها مشخص می‌شود. بعنوان مثال می‌توان نشر اکاذیب و اخبار نادرست را در یک بیماری همه‌گیر بعنوان یک جنایت ناجوانمردانه یا تأمین نیاز شخصی خود تعبیر کرد (Sandberg, 2020: 2-6). بنابراین می‌توان تحلیل نمود که از آنجایی که ویروس کرونا باعث شده تب زندگی مجازی و اینترنتی در میان مردم بالا بگیرد، ارتباطات انسانی معمول تا حد زیادی با تعاملات درون خانوادگی و پیوندهای کامپیوتری جایگزین شده و همین امر، امکان استمرار امور دولتی، آموزشی و تجاری ضروری را با وجود فاصله‌گذاری اجتماعی فراهم کرده، اما بدون پیامد نیز نبوده است. افزایش حضور مردم در فضای مجازی نه تنها آنها را بیش از گذشته در معرض گرفتار شدن در دام کلاهبرداری‌های اینترنتی و معاملات جعلی و فریبکارانه قرار داده، بلکه باعث شده قلدری‌های سایبری مختص شرایط ناشی از همه‌گیری کرونا و جرائم ناشی از نفرت نیز در رسانه‌های اجتماعی غالباً ناشناس افزایش یابد (Miller & Blumstein, 2020: 516-520).

۴- نشر سازمان‌یافته اطلاعات کذب و دروغ در زمان همه‌گیری کرونا

جرائم سایبری (سایبر کرایم) یکی از پیش‌رونده‌ترین جرائمی است که با سرعت زیاد در حال گسترش و بلای جان بشر امروز شده است. جهان امروز جهان علم و فناوری است و بی‌شک پیشرفت را نمی‌توان از آن جدا کرد. این در حالی است که همگام با پیشرفت‌های علمی بویژه در زمینه رایانه و اینترنت، عده‌ای برخلاف خدمتگزاران بشریت که به فکر استفاده‌های مثبت از فناوری‌ها هستند به فکر سوءاستفاده‌اند. که یکی از نمودهای بارز این سوء استفاده تلاش در راستای نشر اکاذیب و اخبار جعلی است (تقوی، ۱۳۹۲: ۴۴). «انتشار و اشاعه اخبار دروغ و وقایع خلاف واقع به قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی یا مقامات رسمی را

نشر اکاذیب گویند» (شکری و سیروس، ۱۳۸۰: ۸۶۸). که همانند سایر جرائم دیگر این جرم نیز هم دارای عنصر مادی و معنوی و قانونی می‌باشد اظهار و نشر اکاذیب یا نسبت دادن عمل خلاف حقیقت به شخص حقیقی یا حقوقی یا مقامات رسمی به یکی از طرق مذکور در ماده (۶۹۸) ق.م.ا عنصر مادی جرم نشر اکاذیب را تشکیل می‌دهد. در این عنوان جرم می‌بایست اولاً مطلق بودن جرم نشر اکاذیب و ثانیاً برخلاف حقیقت و واقعیت بودن اکاذیب یا اعمال اسنادی را مدنظر داشت بدین صورت که محقق شدن جرم منوط است به وقوع پیوستن خارجی ضرر نبوده و بنابراین جرم مطلق است نه مقید به نتیجه برای توضیح بهتر می‌توان به همان ماده (۶۹۸) ق.م.ا اسلامی اشاره نمود که صراحتاً این ماده بر بی‌تأثیر بودن ورود یا عدم ورود ضرر مادی یا معنوی بر غیر صراحت دارد برخلاف جرم افترا که تحقق آن مستلزم جرم بودن عمل اسنادی است در جرم نشر اکاذیب و اظهار شده یا اعمال اسنادی باید حتماً برخلاف حقیقت بوده و جرم بودن آن الزامی نیست پس نتیجه اینکه اگر متهم در مقام دفاع از خود ثابت نماید که مطالب اظهار شده حقیقت و واقعیت داشته است جرم منتفی و متهم تبرئه می‌شود.

سوء نیت عام در اظهار و نشر عمدی اکاذیب یا نسبت دادن عمل خلاف حقیقت به شخص حقیقی یا حقوقی یا مقامات رسمی و سوء نیت خاص در قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی است بدین ترتیب اگر چنانچه متهم به نشر اکاذیب ثابت کند که قصد اضرار یا تشویش اذهان عمومی را نداشته و اعتقاد بر حقیقت داشتن موارد انتسابی داشته است مشمول حکم ماده (۶۹۸) ق.م.ا نمی‌باشد لازم به توضیح است که جرم فوق می‌تواند فرد عادی یا کارمند دولت یا شخص حقیقی و یا شخص حقوقی باشد. آنچه در این راستا بسیار اهمیت دارد توجه به این نکته است که نشر اکاذیب و اخبار جعلی یا به صورت فردی از سوی افراد رخ می‌دهد یا سازمان یافته و با هدف تأثیرگذاری بر افکار عمومی جهانی یا افکار عمومی یک کشور است این موضوع در دوران کرونا شیوع فراوانی داشته و به نوعی خود پدیده کرونا بر گسترش و نشر آن تأثیر فراوانی داشته است از این رو می‌توان بیان داشت که بیماری ویروس کووید-۱۹ (کرونا) با دایره گستردگی و تبعات چندبعدی نه تنها تمامی کشورهای دنیا را درگیر خود کرده است بلکه ساختار اجتماعی و بین‌المللی را نیز با چالش اساسی مواجهه نموده است؛ چراکه شمولیت جهانی بحران کرونا لزوماً و منطقاً به معنای ایجاد تبعات و چالش‌های یکسان برای حتی دو کشور هم مرز و همسایه با بیشترین اشتراکات هم نمی‌باشد. شرایط سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی هر کشور در یک روند و بازه نسبتاً طولانی در مجموع باعث می‌شود دولت‌ها در طیفی از کمترین تا بیشترین تبعات منفی ناشی از بحران کرونا قرار گیرند (صادقی بکیانی، ۱۳۹۹: ۹۳). از جمله این تبعات منفی برای دولت رونق گرفتن جرائم سازمان‌یافته از جمله نظر اکاذیب و اخبار نادرست است که حاوی ویژگی‌های جنگ اطلاعاتی مورد حمایت دولت ملی است. همانطور که از اسمش بر می‌آید، اطلاعات

غلط یا غیرموثق اطلاعاتی هستند که با هدف بیان ایجاد صدمه میان عموم توزیع می‌شوند. رواج دهندگان اطلاعات غلط و غیرموثق معمولاً انگیزه‌های سیاسی، مالی، روانی و یا اجتماعی دارند. اخبار جعلی همچنین ممکن است حاوی نوعی اطلاعات غلط و غیرموثق باشند که بخشی از نادرست بودن اطلاعات را تشکیل دهد، اما هدفش آسیب رساندن نیست، بعنوان مثال، افرادی که نمی‌دانند بخشی از اطلاعات نادرست است، ممکن است آنها را در شبکه‌های اجتماعی پخش کنند تا مفید واقع شود. درنهایت، اطلاعات غلط اطلاعاتی واقعی است که برای صدمه زدن به اشتراک گذاشته می‌شود. و شامل اطلاعات خصوصی یا آشکاری است که به منظور آسیب رساندن به شخص یا شهرت وی منتشر می‌شود.

بنابه گفته وزارت امنیت داخلی ایالات متحده (۲۰۱۹)، کمپین انتشار اخبار غیرموثق و غلط هنگامی رخ می‌دهد که فرد، گروهی از افراد یا نهادی («عامل تهدید») برای توزیع اطلاعات نادرست یا گمراه کننده حال آنکه اهداف واقعی کمپین را پنهان می‌کنند، هماهنگ شوند. اهداف این کمپین‌ها می‌تواند گسترده باشد (بعنوان مثال ایجاد اختلاف میان یک قوم) و یا هدفمند (بعنوان مثال رواج ضدروایت در حین اعتراضات) و می‌تواند از انواع اطلاعات (اطلاعات غیرموثق، غلط، مضر، پروپاگاندا و اطلاعات صحیح) استفاده کنند. هدف این کارزارها فرد یا گروهی هستند که بصورت تهدیدآمیز اهداف این کمپین‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. افزایش انتشار اخبار جعلی و کمپین‌های انتشار اخبار غیرموثق در شرایط و موقعیت فاجعه‌بار کاملاً مشخص است (GRADON, 2020: 133-139). وزارت امنیت داخلی ایالات متحده (۲۰۱۸) به صراحت اظهار داشت: «شایعات، کمبود اطلاعات و اطلاعات غلط در شبکه‌های اجتماعی قبل، حین و بعد از بلایا و شرایط اضطراری زیاد می‌شود». مجری‌های قانون و سرویس‌های اطلاعاتی باید مجموعه‌ای از ابزارها، دستورالعمل‌ها و استراتژی‌های تحلیلی برای مبارزه با تهدیدهای مختلف ناشی یا قدرت نفوذ و تأثیر سناریوی فاجعه را داشته باشند. چنین ابزارآلاتی نیاز به درجه‌بندی برای نیازهای خاص و میزان و مقیاس خطرات مشابه دارند، اما خدمات پلیس و سازمان‌ها (هم در سطح ملی و هم در سطح بین‌المللی: یوروپول و اینترپول) باید از مسیرهای احتمالی حمله و یا ایجاد اختلال آگاه باشند و توانایی پیش‌فعالی، با بهره‌گیری از افراد محقق و اهرم فشار و یا افراد پاسخگو کارزارهای ارتباطی، خطرات ناشی را کاهش دهند. وضعیت موجود نشان می‌دهد که پلیس و نهادهای امنیت عمومی در سراسر جهان (با همکاری اتاق‌های فکر دانشگاهی و گروه‌های کارآمد و همچنین سازمان‌های غیردولتی) که از این تهدیدات آگاه هستند و هدفشان کاهش پیامدها و سوءاستفاده از تکنولوژی‌های ارتباطات و اطلاعات است؛ هم اینترپول و هم یوروپول از استراتژی‌های ارتباطی کاملی استفاده می‌کنند که شامل کمپین‌های اطلاعاتی است که هم جامعه حرفه‌ای‌شان و هم عموم مردم را اداره

می‌کنند (GRADON, 2020: 133-139). برخلاف فجایع طبیعی قبلی (زلزله، آتش‌سوزی، فوران آتشفشان و سونامی) و یا موارد اضطراری (مثل فروپاشی نیروگاه هسته‌ای فوکوشیما)، حتی مواردی که تأثیر شدید بین‌المللی دارند، همه‌گیری کووید-۱۹ به سرعت فراتر از حد واقعی خود گسترش یافته است.

گزارش پارلمان انگلستان بر مسئله تأثیر اخبار کذب و جعلی بر افکار عمومی بسیار تأکید می‌کند، و به موارد دیگر نیز اشاره دارد که اطلاعاتی نادرست و کذب در زمینه سلامت در اختیار عموم قرار می‌دهد، به قول برونیا توفسکی و همکاران در سال ۲۰۱۸، شرایطی که ربات‌ها، ترول‌ها و آلاینده‌های محتوا در مورد عملکرد واکسن بحث و تبادل نظر می‌کنند به رسانه‌های اجتماعی نیز سرایت کرده است. هم گزارش یورپول و هم گزارشات پارلمان انگلستان اشاره‌ای به تهدید بالقوه همه‌گیری در جهان (حتی احتمال استفاده از کمپین انتشار اخبار جعلی) نکرده‌اند، و تمرکزشان را در درجه اول بر روی انواع مخاطرات و چالش‌ها گذاشته‌اند. براساس بسیاری از گزارشات رسمی ملی و فراملی، هردوی آنها تأکید کرده‌اند که هزینه‌های اقتصادی جرائم سایبری بطور فزاینده‌ای در حال پیشرفت است (GRADON, 2020: 136).

بنابراین می‌توان بیان داشت که همه‌گیری ویروس ووهان ۲۰۱۹-۲۰۲۰ دامنه جهانی دارد و امکان جنگ اطلاعاتی بالقوه و سایر اقدامات تروریسم تحت حمایت دولت را به سطوح بی‌نظیری می‌دهد. احتمالات متعددی وجود دارد که می‌تواند محرک بالقوه کمپین‌های انتشار اخبار کذب و غیرموثق باشد. و می‌تواند در سطح ملی باشد که هدفش بیشتر تأثیرگذاری بر اوضاع خارج از کشور باشد؛ می‌تواند هدفش دولت‌های سرکشی باشد که در تلاشند زندگی مردم را مختل کنند؛ و یا می‌تواند هدفش هر جناح و یا گروهی مثل سازمان‌های تروریستی، گروه‌های افراطی و یا جرائم سازمان‌یافته باشند که قصد دارند از لحاظ اقتصادی سود ببرند یا می‌توانند همانطور که معمولاً در محیط آنلاین اتفاق می‌افتاد گروهی از افراد غیردولتی باشند مانند کمپین‌های کنترل، که هدف اصلی‌شان گسترش هرج و مرج و یا اغتشاش باشد (Fraud, 2020: 3-5).

در حال حاضر، در رابطه با بیماری همه‌گیر کووید-۱۹، گزارش‌های سازمان اطلاعاتی انگشت اتهام را بسوی کشورهای روسیه و چین گرفت، آنها را بعنوان آغازگرهای اصلی کمپین انتشار اطلاعات غلط نشان داد. نفوذ روسیه بویژه در رویترز، گاردین و دویچه وله در میان دیگر کشورها مورد توجه جهانی قرار گرفت و اخبار مورد حمایت داخلی اتحادیه اروپا را تحت پوشش قرار داد. تیم خبری Avast Security News گزارش داده است که یک سند داخلی که در میان مقامات اتحادیه اروپا منتشر شده ادعا می‌کند که روسیه «یک کمپین انتشار اطلاعات غلط» در مورد ویروس کرونا برای ایجاد رعب و وحشت و بدتر کردن تأثیر شیوع در کشورهای اروپایی آغاز کرده است. این سند که توسط سرویس اقدام خارجی اروپا، بازوی سیاست خارجی اتحادیه اروپا ایجاد شده است، ادعا می‌کند روسیه با تأکید بر انتشار اطلاعات نادرست به زبان‌های انگلیسی، اسپانیایی،

آلمانی و فرانسوی در مورد ویروس سبب گیجی و به تأخیر افتادن پاسخ کشورهای به همه‌گیری شده، هدف نهایی‌اش را نیز براندازی جوامع اروپایی عنوان کرده است. اطلاعات منتشره این کمپین شامل اطلاعات متناقض و اخبار جعلی مانند «ویروس، سلاح بیولوژیکی ایالات متحده» می‌باشد. نیویورک تایمز (۲۰۲۰) بر مشارکت هم روسیه و هم چین در فعالیت‌های اطلاعاتی مربوط به بیماری همه‌گیر ویروس کرونا تأکید می‌کند، بطور خاص می‌گوید که هر دو کشور شیوع ویروس کرونا را رد کرده‌اند تا فعالیت‌های ضد اطلاعاتی را انجام دهند با همه‌گیری بیماری بیشتر به دنبال ایجاد تردید در مورد نحوه مدیریت بحران ایالات متحده و منحرف کردن توجهات به مشکلات داخلی خود بودند. به گفته مجله دیپلمات (۲۰۲۰)، در حالیکه شیوع و همه‌گیری کووید-۱۹ در سراسر جهان تشدید می‌شود، یک کمپین انتشار اطلاعات غیرموثق مربوط به ویروس کرونا از چین در سطح جهانی رو به رشد است. مجله دیپلمات می‌گوید: «و در مورد حملات چین علیه تایوان نیز صادق است. دفتر تحقیقات تایوان نیز افزایش قابل توجه در انتشار اطلاعات غیرموثق در مورد شیوع ویروس کرونا در تایوان را اثبات کرده است. این کمپین‌های اطلاع‌رسانی غالباً از طریق رسانه‌های اجتماعی پخش می‌شوند و توسط حساب‌های جعلی مختلفی از طریق پست یا نظر تبلیغ می‌شوند. جای تعجب نیست که بیشتر مطالب را می‌توان در انجمن‌های آنلاین چینی جستجو کرد. چنین مشاهداتی بیشتر در جلسات توجیهی وزارت امور خارجه ایالات متحده اتفاق افتاده، که در آن لی گابریل نماینده ویژه ایالات متحده و هماهنگ کننده مرکز تعاملات جهانی وزارت خارجه در ماه ژانویه اعلام داشته که قابل ردیابی نیز می‌باشند و در رابطه با ویروس کرونا و توسط سرویس‌های تحت حمایتی چین، روسیه و ایران تبلیغ می‌شوند. نماینده ایالات متحده بیشتر توضیح می‌دهد که «کارزار انتشار اطلاعات غیرموثق» روسیه تاکتیک روسی شناخته شده ایست انتشار اطلاعات غلط را با استفاده از هرج و مرج و عدم اطمینان از ایجاد ترس و بیماری‌های همه‌گیر تداوم می‌بخشد، و هنوز شاهد این مسئله هستیم که کرم‌لین به تلاش‌های بی‌پروای خود برای تبلیغ اطلاعات غلط با تضعیف تلاش دولت‌ها در زمینه بهداشت جانی، آژانس‌های بهداشتی و درمانی و سازمان‌هایی مانند سازمان بهداشت جهانی که وظیفه اصلی انتشار اخبار موثق را دارند، ادامه می‌دهد تا سلامت جهانی را به خطر بیندازد. همچنین شاهد این موضوع هستیم که روسیه چگونه روایات پیشرفته ایران و چین را تبلیغ می‌کند، غالب این روایت‌ها بوسیله روسیه تبیین شده‌اند. گابریل اظهار داشت: «در طول بحران، شاهد این مسئله بودیم که اکوسیستم‌های تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی دولت‌های روسی، چینی و ایرانی همگی همگرا و همسو با برخی از مضامین اطلاعات غیرموثق بودند که بیشتر برای تبلیغ برنامه‌های خودشان انجام می‌شد. بنابراین در چین، در طول بحران، شاهد روایت‌های متفاوتی بودیم. یکی از موارد انتشار اخبار

غلط، سرزنش کردن ایالات متحده بعنوان منشاء ویروس کرونا است، دومین مورد، دولت چین درصدد آن بود که شیوع بیماری و عدم مدیریت بحران را داستانی از سوی حزبی دیگر بغیر حزب کمونیست بداند. چیزی که ما شاهد آن بودیم این بود که دستگاه پیام‌رسان جهانی خود را که شامل رسانه‌های دولتی و همچنین دیپلمات‌های چینی است را بسیج می‌کند تا نسخه‌های منتخب و بومی را بصورت کلان روایت‌های غیرموثق را در جهان انتشار دهد. فرستاده آمریکا همچنین اذعان داشت که بیش از نیمی از موضوعات و مطالب ارائه شده مرتبط با کووید-۱۹ در اوایل شیوع بیماری در ماه ژانویه در نیمکره غربی، از حساب‌های رسمی چینی بوده است. و در چین شاهد این موضوع بودیم که اساساً به یک دستگاه پیام‌رسان یکپارچه اعتماد می‌کنند. مقامات PRC در آفریقا نیز شاهد تغییر روایت بودند و چنین تغییر روایت نیز در ایتالیا اتفاق افتاد. بنابراین مقامات PRC در این زمینه به جد فعال شده‌اند و در تلاش هستند تا با استفاده از برجسب‌های ریز، پیام‌های خود را به شکل منظمی به مخاطبان جهانی برسانند و طرفداران رسانه‌های اجتماعی خود را افزایش دهند تا مردم را متقاعد کنند که عمل‌شان توأم با حس مسئولیت‌پذیری است تا فراهم‌سازی کمک (140-GRADOŃ, 2020: 136). در نهایت، نماینده مرکز تعاملات جهانی اظهار داشت که: ما شاهد این مسئله هم بودیم که پلتفرم‌های روسیه و کرملین روایات نادرست را بیرون می‌دادند، این روایات دروغین توسط سایر بازیگران مانند پکن تکرار می‌شوند و سپس در رشته توثیقی در روسیه توثیت می‌شوند، و اخبار را بگونه‌ای بیرون می‌دهند که انگار در بطن اصلی ماجرا و از شاکیان اصلی هستند. البته که همه کمپین‌های اطلاعات غیرموثق از استراتژی و دستورالعمل‌های یکسان استفاده نمی‌کنند. همانطور که تیم اخبار Avast گزارش می‌دهد، یافته‌های کارشناسان امنیت سایبری افزایش حملات فیشینگ در زمینه ویروس کرونا گزارش داده بودند، که در آن حامیان دولتی با بکارگیری ابزاری مانند کرایمسون از راه دور از طریق یک کمپین فیشینگ با استفاده از طعمه‌های سندی با مضمون کرونا ویروس بعنوان مشاوره بهداشتی مبدل می‌شوند، بر روی سیستم اهداف قرار می‌گیرد. این جاسوس و مظنون سایبری مستقر و فعال در خاک پاکستان و تحت حمایت دولت است. این گروه از سال ۲۰۱۶ فعال است، به دلیل هدف قرار دادن نهادهای دفاعی و دولتی هند و سرقت اطلاعات حساس طراحی شده برای تقویت اقدامات دیپلماتیک و نظامی پاکستان شناخته شده است. استبلیپینگ کامپیوتر گزارش داده است که هکرهای مورد حمایت دولتی مثل گروه‌هایی که در پاکستان، کره شمالی و چین مستقر هستند، فرصت را غنیمت شمرده و دستورکار خود را مطرح کنند. علاوه بر این، افراد غیرسیاسی کلاهبرداری‌هایی در زمینه ویروس کووید-۱۹ را به امید کسب درآمد از وحشت جهانی آغاز کرده‌اند. Avast (۲۰۲۰) توصیه می‌کند که عموم مردم نباید به هیچ اطلاعاتی که نمی‌توانند تاییدشان کنند

اعتماد کنند و همیشه باید به دنبال منبع اطلاعاتی موثق باشند و فقط به وبسایت‌های رسمی مانند سازمان بهداشت جهانی و مراکز کنترل و پیشگیری از بیماری اعتماد کنند (AFP, 2020: 4-34).

با بررسی بحث جامعه انسانی و تأثیر پیشرفت و ترقی بر آن و همچنین مشخص نمودن تهدیدات و خاصه جرائم سازمان‌یافته می‌توان بیان داشت که در بحث جرائم همیشه بحث عمد و انسانی مطرح نیست بلکه همواره اتفاقاتی خارج از کنترل اراده بشری و در قالب حوادث طبیعی شکل می‌گیرد و زمینه لازم را برای جرائم سازمان‌یافته را فراهم می‌کند از جمله این اتفاقات که اخیر نیز رخ داد می‌توان به کرونا اشاره نمود. این ویروس نه تنها جهان را در یکی از بزرگترین شوک‌های تاریخی فرو برده و رکورد مبتلایان به مرگ و میر ناشی از آن، بشریت را با یکی از بی‌سابقه‌ترین فجایع انسانی مواجه ساخت و امواج سهمگین آن روزانه بنیان حیات ده‌ها هزار نفر را در جهان ویران کرده و می‌کند، بلکه از سوی دیگر طیف وسیعی از امور مربوط به زندگی اجتماعی انسان‌ها را تحت تأثیر قرار داده است که از جمله آنها می‌توان به شکل‌گیری نوعی از جرائم سازمان‌یافته تحت عنوان «جرائم سازمان‌یافته کرونایی» در حقوق بین‌الملل اشاره نمود.

نتیجه‌گیری

امروزه جرائم سازمان‌یافته به دلیل تبعات مختلف امنیتی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جامعه را دچار بحران و ناامنی می‌کنند آنچه در این راستا بسیار حائز اهمیت است این است که همزمان با پیشرفت علم و فناوری در عرصه جهانی، مظاهر آن با اشکال نوین خودنمایی کرده و به سبب پیچیدگی ساختار گروه‌های مجرمانه مرتکب اینگونه جرائم، جهانی شدن و سهولت ارتباطات در سطح جهان و همچنین امکان گذر از مرزها، ویژگی فراملی پیدا کرده است از این‌رو یکی از تهدیدات جامعه بین‌المللی جرائم سازمان‌یافته در قالب نشر اکاذیب و اخبار غلط است که پیشرفت بشر در ابعاد مختلف این نوع از جرائم را پیچیده‌تر و سازمان‌یافته‌تر نموده است. بنابراین می‌توان بیان داشت که یکی از تأثیرات کووید-۱۹ بر جامعه، افزایش جرائم سایبری، تروریسم و جنگ اطلاعاتی در قالب نشر اکاذیب و اخبار جعلی است که باعث تضعیف ساختار اجتماعی و ناآرامی‌های مدنی شده است و ضمن شباهت‌هایی با جرائم سنتی، اما تفاوت‌هایی در روش و ماهیت و نوع جرم مشاهده می‌شود که از لحاظ جرم‌شناسی و کیفرشناسی و حقوق کیفری پژوهش‌های تازه‌ای را می‌طلبد و نیازمند برخورد جدی‌تری را از سوی دولتمردان سیاسی و قضایی ایجاد می‌کند چراکه آنچه می‌تواند از تهدیدهای ناشی از جرائم سازمان‌یافته بکاهد، تدوین سیاست کیفری مناسب و تقویت ابزارهای مبارزه با اینگونه جرائم، انعقاد قرارداد منطقه‌ای و بین‌المللی جهت همکاری‌های پلیسی، قضایی، اداری و غیره و

سرانجام تقوای مدیران جامعه و قضات و نیروهای پلیس است. از این رو می‌شود باتوجه به اینکه قوانین و مقررات مربوط به نشر اکاذیب و اخبار جعلی در حقوق بین‌المللی طی سال‌های مختلف و در ابعاد متفاوت به تصویب رسیده‌اند نوعی پراکندگی، سردرگمی و عدم مطابقت با قوانین روز منبعت از پیامدهای کرونا دیده می‌شود لذا تصویب لایحه جدید مبارزه با جرائم در قالب نشر اکاذیب و اخبار جعلی امر ضروری به نظر می‌رسد.

فهرست منابع

فارسی:

- ۱- تقوی، محسن (۱۳۹۲)، تأثیر تکنولوژی بر بروز جرائم در جامعه، چ ۱، تهران: انتشارات گلستان.
- ۲- سلیمی، صادق (۱۳۸۲)، جنایات سازمان یافته فراملی، تهران: انتشارات صدا.
- ۳- سیونی، محمد شریف و تیر، ادوارد (۱۳۸۰)، «درآمدی بر درک جرم سازمان یافته و مظاهر فراملی آن»، محمدابراهیم شمس ناتری، مجله حقوقی و قضایی دادگستری، ش ۳۴.
- ۴- شکری، رضا و قادر، سیروس (۱۳۸۰)، قانون مجازات اسلامی در نظم کنونی، تهران: انتشارات یزدان.
- ۵- شمس ناتری، محمدابراهیم (۱۳۸۰)، «سیاست کیفری ایران در قبال جرائم سازمان یافته با رویکرد به حقوق جزای بین‌الملل»، رساله دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- ۶- صادقی بکیانی، امین (۱۳۹۹)، «مواجهه احتمالی با چالش‌های امنیتی دوران پسا کرونا»، مجموعه یادداشت‌های اساتید و دانشجویان دکتری حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه شیراز.
- ۷- عباسی، ابراهیم (۱۳۹۹) ابعاد حقوقی، سیاسی و امنیتی بحران کرونا در جهان و ایران، شیراز: نشر دانشگاه شیراز.
- ۸- هاشمی، حمید و باباپور، محمدعلی (۱۳۹۰)، جرائم سازمان یافته، تهران: انتشارات مدبران.

لاتین:

- 9- Nicolas & Tilley and others (2020). *Crime and coronavirus: Social distancing, lockdown and the mobility elasticity of crime*, Crime Science.
- 10- Miller, J. Mitchell and Blumstein, Alfred (2020). Crime, Justice & the COVID-19 Pandemic: Toward a National Research Agenda. *American Journal of Criminal Justice*.
- 11- Turshen, David and others (2020). Organized Crime and the COVID-19 Pandemic. *Politique Africaine*. Retrieved from: <https://polaf.hypotheses.org>.

- 12- Gradon, Kacper (2020). Crime in The Time of The Plague: Fake News Pandemic and The Challenges to Law-Enforcement and Intelligence Community, *Society Register* 2020 / VOL. 4, NO. 2, [file:///D:/farhadi resale.com](file:///D:/farhadi%20resale.com).
- 13- Action, Fraud (2020). *Coronavirus-related fraud reports increase by 400% in March*, UK National Fraud & Cyber Crime Reporting Centre. Retrieved March 27, <https://www.actionfraud.police.uk>.
- 14- AFP (2020). *Dezinformacja o Koronawirusie*. Agence France Presse (in Polish). Retrieved, <https://sprawdzam.afp.com>.
- 15- Miller and Blumstein (2020). Crime Justice and the COVID-19 Pandemic: Toward a National Research Agenda, *American Journal of Criminal Justice*, file.
- 16- Sveinung, Sandberg (2020). *Corona crimes: How pandemic narratives change criminal landscapes*, *Theoretical Criminology*.

